

Naturlov

GANGES, HIMALAYA OG MODER JORD HAR SAMME RETTIGHEDER SOM DIG

44/

Naturrettigheder føjer sig til rækken af tiltag, der skal mindske menneskets aftryk på kloden. I Bolivia, Ecuador, Indien og New Zealand anerkendes floder, bjerge og skove nu som levende væsner med ret til liv og velfærd.

TEKST OG FOTO AF KATHRINE DALSGAARD

■ GANGES-FLODEN er for hinduerne så hellig og ren, at den siges at rense sjælen. Men affald fra mennesker og fabrikker har gjort Ganges så grimset, at dens vand truer både naturen langs dens løb og sundheden for de knap 40 procent af inderne, der drikker af og vasker i den. For at rense floden for forurening og sikre økosystemets overlevelse erklærede en indisk højesteret i 2017 Ganges og dens biflod Yamuna for juridiske personer med rettigheder ligesom mennesker. En titel, Himalayas gletsjere og bjergsøer nu også kan bryste sig af.

Efter pres fra maorierne har nyere newzealandsk lovgivning også inkluderet naturhensyn i en ellers menneskecentreret jura og gjort det strengt forbudt at krænke floden Whanganui, skoven Te Urewera og senest vulkanen Mount Taranaki, der i december 2017 fik tildelt borgerrettigheder som et juridisk væsen. Te Urewera, der tidligere var en nationalpark, har nu vundet hævde, mens en forurening af floden Whanganui svarer til at krænke menneskerettighederne eller maoriernes rettigheder som et oprindeligt folk.

"At udstyre naturen med rettigheder virker som et moralsk pejlemærke, der giver dens myriader af liv ret til at eksistere, uanset om det gavner mennesket," siger Anders Barfod, der er lektor ved Institut for Bioscience på Aarhus Universitet.

NATUREN ER EN SLAVE

Anerkendelsen af skove, floder og bjergkæder som rettighedsbærende væsner er et nybrud i vestlig retspraksis, hvor firmaer og mennesker hidtil er rendt med alle rettighederne. Økosystemet, derimod, har ingen paragraffer haft på sin side, når mennesker og industri har smidt møg i Ganges eller fældet Te Ureweras træer.

"Det handler om at frigøre naturen fra sin slavetilværelse," lød det fra præsidenten for Ecuadors grundlovgivende forsamling, Alberto Acosta, da landet i 2008 blev verdens første til at indskrive Moder Jords rettigheder i sin nye forfatning. Det skete efter pres fra landets indianske bevægelse. Og i

2012 fulgte Bolivia med Moder Jords lov, der anerkender økosystemets ret til at leve med rent vand og ren luft og sidestiller en krænkelse af hendes rettigheder med landsforræderi.

I overensstemmelse med oprindelige folks verdenssyn, hvor menneske og natur er del af samme sociale hele, inkluderes økosystemet i de to sydamerikanske lande som en ligeværdig medborger, der har ret til velfærd, trivsel og at leve på egne præmisser.

"Naturens indtog som retsligt subjekt åbner en ny kamplads for diskussion af menneskets udnyttelse af naturressourcer og viser, at den vestlige ide om en modsætning mellem natur og kultur ikke er naturgiven," siger Stine Krøijer, der er lektor i antropologi ved Københavns Universitet.

LOV TIL EFTERTANKE

Men kan mennesket beskytte økosystemer ved at gentænke sit natursyn og tildele naturen rettigheder? Ja, mener Anders Barfod, som forsker i bevarelse af biodiversitet:

"Lovene sætter en nedre grænse for private og offentlige aktørers rovdrift på naturen. Naturens rettigheder vil uden tvivl blive krænket, ligesom menneskerettighederne bliver det. Men lovene tvinger beslutningstagere til at tænke sig om en ekstra gang, før de ruller økonomisk udvikling ud over et naturområde. Og så gør de det muligt at protestere over de største uretfærdigheder mod naturen."

Lovene sætter en nedre grænse for private og offentlige aktørers rovdrift på naturen.

Anders Barfod,
lektor ved Institut for Bioscience
på Aarhus Universitet

Spørgsmålet er dog, hvem der skal høre og tale på vegne af økosystemer i den juridiske og politiske arena. Og levner lovgivningen også plads til rettigheder for udsatte lokalbefolkninger, der kan være nødsaget til at udnytte

HER HAR NATUREN RET

- I 2006 anerkendte kommunen Tamaqua Borough i USA naturens rettigheder.
- Som det første land i verden indskrev Ecuador i 2008 Moder Jords rettigheder i sin forfatning.
- I 2012 vedtog Bolivias regering moder Jords lov, der giver naturen retskrav og egen ombudsmand. Den tidligere danske ambassade i Bolivia har støttet moder Jord-autoriteten, der skal forsvare og implementere loven.
- New Zealands regering tildelte i 2014 skoven Te Urewera borgerrettigheder, så den ejer sig selv. Derpå fulgte floden Whanganui og bjerget Mount Taranaki i 2017.
- Indisk højesteret anerkendte i 2017 floderne Ganges og Yamuna samt Himalayas gletsjere og søer juridisk personlighed.

økosystemet på en ikke bæredygtig vis? De problemstillinger påpeger Stine Krøijer, der over en årrække har fulgt det indianske secoya-folk i ecuadoriansk Amazonas.

I 2011 tildelte Ecuadors miljøministerium 20 secoya-familier en bøde på over to millioner kroner. Det skete, efter at familierne havde fældet skov og brugt pesticider for at plante oliepalmer som underleverandører til firmaet Palmeras del Ecuador, hvis palmeplantage, foruden olieindustri, omkranser deres territorium. Palmeras del Ecuador, som i langt større omfang end secoya-folket rydder skoven for træer, gik fri for anklagen om naturrettighedskrænkelser.

"Familierne har nægtet at betale bøden, som udestår. Men anklagen har bidraget til at underløbe secoya-folkets ret til territorial selvbestemmelse og afspejler faren for, at krænkelse af naturens rettigheder primært vendes mod fattige og marginaliserede samfundsgrupper, der er tvunget til at tære på økosystemet for at overleve. Det er derfor vigtigt, at spørgsmål om social retfærdighed også inkluderes i de juridiske mekanismer, der skal forsvare naturen," siger Stine Krøijer. •

